

KILPIRAUHASSEN HÄIRIÖT

LOTTA, IINES & NEA

KILPIRAUHASSEN LIIKATOIMINTA (HYPERTYREOOSI)

- Kilpirauhasen liikatoiminnan yleisin syy on Basedowin tauti -nimellä kulkeva tila. Elimistöön muodostuu kilpirauhaskudoksen osia kohtaan vasta-aineita, jotka aktivoivat rauhasen toimimaan liian vilkkaasti.
- Liikatoimintaan sairastutaan yleisimmin 30-40 vuoden iässä, mutta se voi ilmaantua muunkin ikäisillä. Sairaus on yleisempi naisilla.
- Liikatoiminnassa kilpirauhanen tuottaa liian paljon tyroksiinihormonia.
- Liikatoiminta todetaan verikokeella

LIIKATOIMINNAN OIREET

Potilas hikoilee ja laihtuu

Sydämen syke on kiihtynyt

Suolen toiminta kiihtyy ja esiintyy ripulia

Kunto huononee

Oireet syntyvät asteittain

Liikatoiminta voi laukaista sydämen eteisvärinän

LIIKATOIMINNAN HOITO

Liikatoimintaan ei pysty vaikuttamaan itsehoidolla, tai elintapojen muutoksella.

Sydämentykytystä lievitetään beetasalpaaja-lääkkeillä.

Kilpirauhasen toimintaa hillitään karbimatsoli-nimisellä lääkkeellä, jolla hormonin tuotanto hiljalleen normalistuu muutamassa viikossa.

Toinen mahdollisuus on radioaktiivinen jodi, jota nautitaan suun kautta. Se kertyy kilpirauhaseen ja tuhoaa sen soluja, jolloin liikatoiminta lakkaa.

Viimeinen vaihtoehto on leikkaus, jossa osa kilpirauhasesta poistetaan. Leikkausta käytetään jos kilpirauhanen on huomattavasti suurentunut.

KILPIRAUHASSEN VAJAATOIMINTA, HYPOTYREOOSI

- Kilpirauhasen vajaatoiminta syntyy, kun kilpirauhanen ei pysty tuottamaan normaalia määrää kilpirauhashormonia, tyroksiinia.
- Kilpirauhanen on kaulan alaosassa sijaitseva tyroksiinihormonia tuottava rauhanen
- Kilpirauhasen vajaatoimintaan tarkoitettua tyroksiini-lääkettä käyttää Suomessa yli 300 000 henkilöä (lähes 6 % väestöstä). Sairaus on naisilla neljä kertaa yleisempi kuin miehillä. Suurin osa potilaista on myöhäisessä keski-iässä tai sitä vanhempia, mutta sairaus voi ilmaantua nuoremmillakin.

VAJAATOIMINNAN SYYT

- Yleisin vajaatoiminnan syy on kilpirauhasen autoimmuunitulehdus, jossa elimistössä muodostuu vasta-aineita kilpirauhasen rakenteita kohtaan. Tällöin sairaus kehittyy hitaasti kuukausien ja vuosien kuluessa. Muita syitä ovat kilpirauhasen liikatoiminnan radiojodihoito ja kilpirauhasen poisto kasvaimen yhteydessä. Tällöin vajaatoiminta kehittyisi muutaman viikon kuluessa toimenpiteestä, mutta sen kehittyminen estetään aloittamalla kilpirauhashormonivalmiste toimenpiteen jälkeen. Autoimmuunitulehdus ei johdu ravinnosta eikä muista elintavoista.

KILPIRAUHASSEN VAJAATOIMINNAN OIREET

Kilpirauhashormonin puute hidastaa aineenvaihduntaa, mistä seuraa väsymystä, paleluherkkyyttä, painonnousua, ummetusta, sydämen sykkeen hidastumista ja ihon kuivumista. Usein esiintyy turvotusta silmissä, kasvoissa ja sääressä. Oireet alkavat hitaasti ja pahenevat hiljalleen kuukausien tai vuosien aikana.

Vaikeaan kilpirauhasen vajaatoimintaan voi liittyä mielen tilan muutoksia ja muistihäiriöitä.

VAJAATOIMINNAN TOTEAMINEN

- Vajaatoiminta voidaan todeta helposti verikokeilla terveyskeskuksessa. Kilpirauhaskokeista herkin on TSH-tutkimus, jonka arvo nousee vajaatoiminnassa. Useimmiten samanaikaisesti veren tyroksiini-hormonin (T4V) pitoisuus alenee.
- Joskus potilaalla veren TSH-arvo voi olla lähellä viitearvojen ylärajaa mutta kuitenkin normaalilla alueella, ja samalla T4V-arvo on myös viitearvojen sisällä lähellä alarajaa. Hoitokokeilu tyroksiinilla on tällöin paikallaan, jos potilaalla on selviä vajaatoimintaan sopivia oireita.

KILPIRAUHASSEN VAJAATOIMINNAN HOITO

- Sairauteen ei voi elintavoilla tai muulla itsehoidolla vaikuttaa. Hoitona on tyroksoinihormoni, jota nautitaan tabletteina kerran päivässä. Sen avulla oireet väistyvät muutamassa viikossa.
- Tietyt lääkkeet vähentävät tyroksoinin imeytymistä suolesta elimistöön. Näitä ovat mahahappoa neutraloivat närästyslääkkeet antasidit (alumiinihydroksidi) sekä sukralfaatti, rautavalmisteet, kolestyramiini, kolestipoli ja polystyreenisulfonaatti. Näitä lääkkeitä käytettäessä pitää odottaa kuusi tuntia ennen kuin ottaa tyroksoinia, jotta sen imeytyminen varmistuisi. Tyroksoini nautitaan yleensä aamuisin, mutta sen voi tarvittaessa ottaa muulloinkin päivän aikana.